

IPSAQ-TR: İÇSEL, KİŞİSEL VE DURUMSAL ATIFLAR ÖLÇEĞİ'NİN TÜRKÇE UYARLAMA, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Işık Batuhan Çakmak¹, Şeyma Uygun¹, İrem Kar², Bora Baskak³

¹Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara Bilkent Şehir Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, Ankara

²Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Biyoistatistik Anabilim Dalı, Ankara

³Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara

Giriş: Atıf biçimi, bireylerin olumlu veya olumsuz olayların nedenlerini açıklarken bu nedenleri içsel (kendine), kişilerarası (başkalarına) veya durumsal (koşullara) faktörlere bağlama eğilimini ifade eder. Bu çalışma, yaygın olarak kullanılan Internal, Personal and Situational Attributions Questionnaire'in (IPSAQ) Türkçe uyarlamasını (IPSAQ-TR) yapmak, geçerlik-güvenirlik özelliklerini değerlendirmek ve ayrıca kısa formunu geliştirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntemler: Toplam 163 Türkçe konuşan gönüllü çalışmaya dahil edilmiştir. Örneklem, üniversite öğrencileri ve herhangi bir psikiyatrik tanısı olmayan erişkinlerden oluşmuştur. Katılımcılar çevrim içi duyurularla davet edilmiş, ölçekler online anket formu aracılığıyla uygulanmıştır. Katılımcılara Sosyodemografik Bilgi Formu, IPSAQ-TR, Yükleme Biçimleri Anketi (ASQ) ve Beck Depresyon Envanteri (BDE) uygulanmıştır. Psikometrik değerlendirmeler kapsamında iç tutarlılık (KR-20), test-tekrar test güvenilirliği (ICC), yakınsak geçerlik (korelasyon analizleri) ve bilinen gruplar geçerliği analiz edilmiştir. Etik onay Ankara Bilkent Şehir Hastanesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alınmıştır (TABED 2-24-590, 30.10.2024).

Sonuçlar: IPSAQ-TR, KR-20 katsayısı 0.702–0.820 arasında değişen kabul edilebilir ila iyi düzeyde iç tutarlılık göstermiştir ($p<0.001$). Test-tekrar test güvenilirliği orta ila iyi düzeydedir

($ICC=0.458-0.737$, $p<0.001$). Yakınsak geçerlikte IPSAQ-TR'nin alt ölçekleri ile ASQ boyutları arasında anlamlı korelasyonlar bulunmuştur ($r = 0.200-0.236$, $p<0.05$). Bilinen gruplar geçerliğinde, depresyon grubunda dışsallaştırma yanlılığı (EB) daha yüksek, negatif- içsel atıflar ise daha düşük bulunmuş ($p<0.05$), diğer alt ölçeklerde anlamlı fark saptanmamıştır. Kısa form ile orijinal ölçek arasında yüksek uyum saptanmıştır ($ICC = 0.774 - 0.885$, $p<0.001$).

Tartışma ve Sonuç: IPSAQ-TR, Türkçe konuşan popülasyonda atıf tarzının değerlendirilmesinde geçerli ve güvenilir bir araçtır. Bulgular, Türk örnekleminin Batı'daki kendini yüceltici ve Doğu'daki bağlama duyarlı özellikleri birlikte taşıyan hibrit bir atıf tarzına sahip olduğunu göstermektedir. Depresyon düzeyi daha yüksek katılımcılarda dışsallaştırma yanlılığının belirginleşmesi ve negatif-içsel atıfların azalması, depresyonun bilişsel örüntüler üzerindeki etkisini desteklemektedir. Bu sonuçlar, atıf biçiminin duygudurum ve kültürel bağlamla etkileşim halinde olduğunu düşündürmektedir. Kısa formun pratikliği ise klinik uygulama ve saha araştırmalarında hızlı ve güvenilir ölçüm imkânı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Atıf biçimi, sosyal biliş, içsel, kişisel ve durumsal atıflar ölçeği, IPSAQ- TR